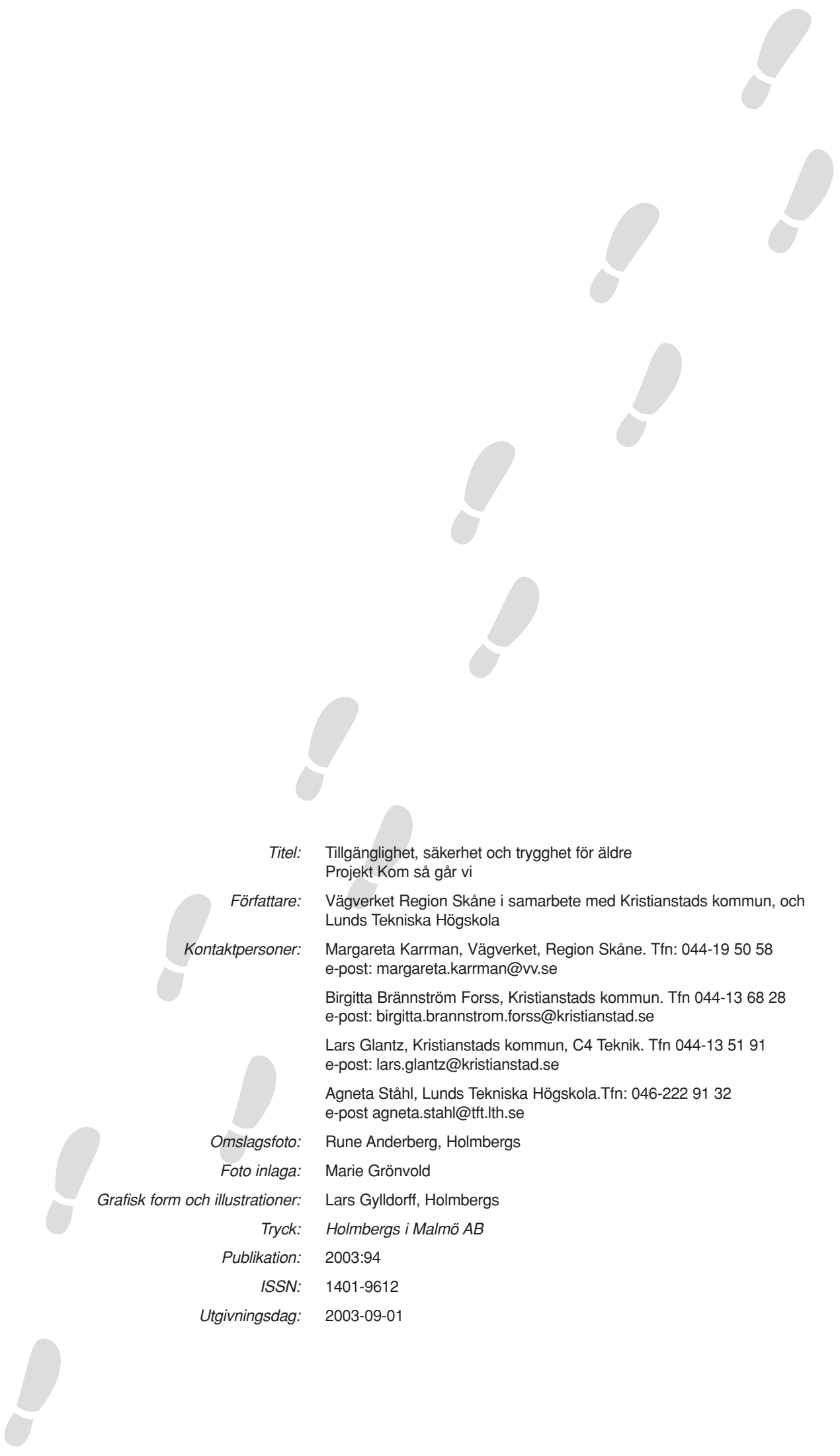

Tillgänglighet, säkerhet och trygghet för äldre

Projekt ”Kom så går vi”

Titel: Tillgänglighet, säkerhet och trygghet för äldre
Projekt Kom så går vi

Författare: Vägverket Region Skåne i samarbete med Kristianstads kommun, och
Lunds Tekniska Högskola

Kontaktpersoner: Margareta Karrman, Vägverket, Region Skåne. Tfn: 044-19 50 58
e-post: margareta.karrman@vv.se

Birgitta Brännström Forss, Kristianstads kommun. Tfn 044-13 68 28
e-post: birgitta.brannstrom.forss@kristianstad.se

Lars Glantz, Kristianstads kommun, C4 Teknik. Tfn 044-13 51 91
e-post: lars.glantz@kristianstad.se

Agneta Ståhl, Lunds Tekniska Högskola. Tfn: 046-222 91 32
e-post agneta.stahl@tft.lth.se

Omslagsfoto: Rune Anderberg, Holmbergs

Foto inlaga: Marie Grönvold

Grafisk form och illustrationer: Lars Gylldorff, Holmbergs

Tryck: Holmbergs i Malmö AB

Publikation: 2003:94

ISSN: 1401-9612

Utgivningsdag: 2003-09-01

Demonstrationsprojektet "Kom så går vi"

Ett projekt för äldres tillgänglighet,
säkerhet och trygghet i den lokala miljön

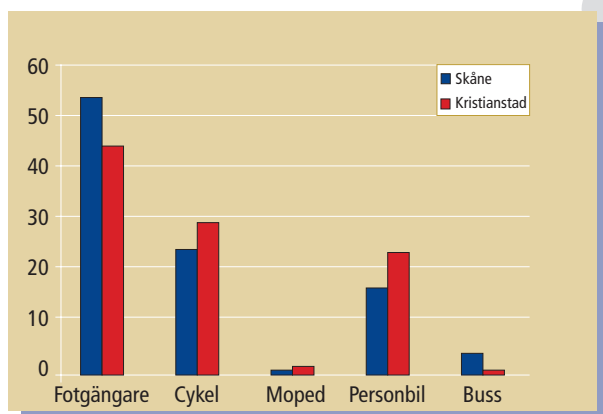
Handla i affären

Självklara saker för de flesta – men inte för alla. En genomtänkt utemiljö gör det möjligt för äldre att kunna bo kvar i sina hem och leva ett självständigt liv med hög livskvalitet.

Varför startade vi projektet "Kom så går vi"?

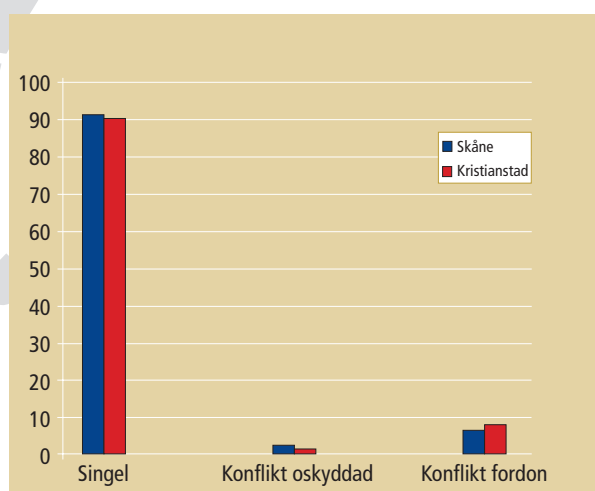
Äldre personer skadas framförallt som oskyddade trafikanter och antalet skadade ökar med stigande ålder. Äldre fotgängare och cyklister är överrepresenterade i olycksstatistiken. Totalt svarar dessa olyckor för tre fjärdedelar av de skador äldre råkar ut för i trafiken.

Den allra största skaderisken har äldre som fotgängare. Statistiken visar att av fotgängarolyckorna skadas 9 av 10 äldre i singelolyckor, där personen skadat sig genom att man helt enkelt fallit. Vanliga orsaker till fallolyckor är ojämnheter i gångbanor och trottoarer, uppstickande plattor eller brunnslock, liksom dåligt avfasade kanter till körbanan. Forskarna har pekat på att detta är det största problemet för äldre i trafiken.

Skadade i trafiken fördelade på trafikantslag bland äldre trafikanter.

Källa: STRADA i Vägverket Region Skåne 2000-2002

Skadade fotgängare i trafiken fördelade på singel- respektive kollisionsolyckor bland äldre personer.

Källa: STRADA i Vägverket Region Skåne 2000-2002

Utifrån dessa fakta tog Vägverket Region Skåne kontakt med Institutionen för Teknik och samhälle vid Lunds Tekniska Högskola och ett demonstrationsprojekt för "äldres tillgänglighet i den lokala miljön" kom till stånd.

Det ligger inom Vägverkets ansvarsområde att i samarbete med kommuner och övriga intressenter skapa en säker, trygg och tillgänglig miljö. Projektet fick namnet "Kom så går vi".

Det övergripande syftet med projektet är att öka möjligheterna för äldre personer att bo kvar i sina hem. Utemiljöns tillgänglighet och säkerhet är en viktig förutsättning för det.

Många intressenter deltar i samverkan

Projektet genomförs i samverkan mellan Vägverket Region Skåne, Kristianstad Kommun och Lunds Tekniska Högskola. Äldre personer som bor i ett geografiskt avgränsat område i Kristianstad är nyckelpersoner i projektet. Även Skånetrafiken, fastighetsägare, föreningar och organisationer deltar som aktiva intressenter i projektet.

Projektet genomförs under ledning av professor Agneta Ståhl vid Lunds Tekniska Högskola, Institutionen för Teknik och samhälle. Även forskare från Medicinska fakulteten vid Lunds Universitet deltar i projektet.

Alla parter utvecklar i samverkan kunskap om hur miljöer kan utformas för att äldre ska kunna ta sig säkert och tryggt till sina målpunkter. Utifrån denna kunskap ska fysiska åtgärder genomföras.

Processen i projektet – de äldre är den unika resursen

Det unika i detta projekt är att det är de äldre, brukarna, som är den viktigaste resursen. Vad upplever äldre människor som problem eller svårigheter när de rör sig ute i den offentliga miljön? Hur påverkar det deras vardag? Hur kan miljöer utformas så att äldre ska kunna förflytta sig säkert och tryggt? Vad är det som får äldre människor att avstå från en promenad, själv gå och handla eller göra en bussresa till någon god vän?

Svaren har de äldre själva. De har erfarenheter och kunskaper som ingen av de övriga intressenterna kan bidra med. De är aktivt engagerade i projektets alla delar – från kartläggning av problem och brister till utformning av ett åtgärdsprogram. För att skapa en säker och trygg utemiljö för äldre krävs den samlade bild som de äldres egna tankar, synpunkter och erfarenheter ger.

Forskare undersöker och systematiserar behoven och kraven. Samtliga intressenter gör gemensamt prioriteringar av framkomna förslag och kommer i samverkan fram till ett åtgärdsprogram. Detta skapar en medvetenhet och kunskap hos kommunen och Vägverket om tillgänglighet, säkerhet och trygghet för äldre.

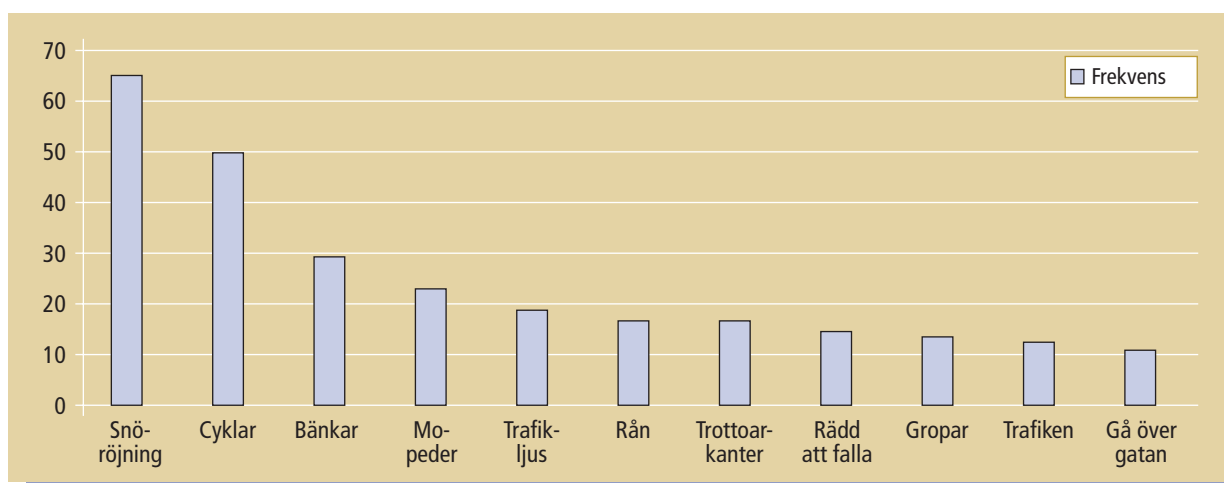
Genomförda delstudier i projektet

Projektet omfattar olika delstudier som genomförs i syfte att på olika sätt belysa vad äldre anser om sin utemiljö. Tillsammans ger dessa tre studier en helhetsbild av den aktuella frågeställningen och delstudierna kan därigenom stödja varandra i de slutsatser som projektet kommer fram till.

Studierna genomfördes i bostadsområdet Söder, Udden och Lastageplatsen i Kristianstad. Det utvalda bostadsområdet är intressant av flera olika anledningar. Här bor till stor del äldre människor. Området har ett varierande bostadsbestånd, och kommunen har en uttalad vilja att satsa på utemiljön i området.

Postenkät

Projektet inleddes med en postenkät till samtliga äldre, totalt 550 personer, som bor i det utvalda bostadsområdet. Avsikten var att få en övergripande bild av problem och brister i området.

Påtalade brister som äldre anger som orsak till de svårigheter man upplever i utemiljön.

Deltagande observation

Därefter gjordes observationer vid enskilda promenader med 10 äldre personer boende i området. Under promenaden angav de äldre vad man upplevde som svårighet i miljön samtidigt som forskaren observerade vilka hinder som fanns. Efter promenaden gjorde ytterligare en annan forskare en objektiv kartläggning av miljöhindren med bedömning och mätning av gångbanelängder, lutningar, ojämnheter, förekomst av bänkar mm.

Forskningscirkel

I forskningscirkeln deltog representanter för de boende, Vägverket, politiker, kommunala förvaltningar, Skånetrafiken, föreningar och fastighetsägare. De äldres erfarenhet var den grundläggande resursen. Forskningscirkeln leddes av forskare från Lunds Tekniska Högskola. Syftet var dels att utveckla de frågeställningar som kommit fram i enkäten och i de deltagande observationerna, dels att arbeta fram ett åtgärdsprogram. Arbetet i forskningscirkeln byggde på att alla intressenterna var delaktiga. Deltagarna bidrog med sin kunskap, gäster bjöds in, etc. Förslag till åtgärder diskuterades. Gemensamma prioriteringar gjordes. Slutprodukten av samliga delstudier blev ett konkret åtgärdsprogram.

Prioritering av föreslagna åtgärder

De förslag till åtgärder som kom fram i forskningscirkeln delades in i trafiktekniska åtgärder respektive utformnings-/underhållsåtgärder. De framkomna förslagen prioriterades på följande sätt:

- De äldre prioriterade i första hand framkomligheten för rollatoranvändare, men även andra trafiktekniska åtgärder som t ex bättre och fler gångpassager (övergångsställen). En reglering av cykeltrafiken hade även hög prioritet.
- Kommunen prioriterade möjligheten att genomföra åtgärderna inom de ekonomiska och tidsmässiga ramarna för projektet.
- Gemensamt för samtliga intressenters prioritering var att åtgärderna skulle utgå från en helhetssyn och komma så många som möjligt av de boende i området till nytta.

Stråkstrategi

De prioriterade åtgärderna ska genomföras i stråk, dvs på hela sträckan mellan angivna målpunkter som de boende ansåg vara viktigast. Inom ramen för ett sådant stråktänkande ingår många åtgärder, både punktinsatser och åtgärder av mera generell karaktär. Större åtgärder kräver längre förberedelse och planeringstid. Vissa gatuarbeten ska ske samtidigt, t ex arbeten med el-, vatten- eller teleledningar.

Informations- och underhållsstrategi

Några av de prioriterade åtgärderna kan genomföras inom ramen för löpande underhåll, t ex förbättrad snöröjning/halkbekämpning., Andra åtgärder genom bättre information till t ex cyklister om trafikregler och beteende i trafiken.

Kollektivtrafikstrategi

Skånetrafiken kommer tillsammans med kommunen att undersöka hur de prioriterade åtgärderna kring kollektivtrafiken kan tillgodoses. Bl a ska försök göras att hitta körvägar som medför korta avstånd till hållplatserna för de boende.

Några exempel ur åtgärdsprogrammet

I det aktuella bostadsområdet har två stråk framhållits som särskilt viktiga för de boende. Det är stråken till Maxi och till Domus. Dessa två stråk täcker flertalet av de gator som studien kartlagt som problematiska för de äldre. Åtgärdsprogrammet för stråken ser ut på följande sätt:

- I alla aktuella gatukorsningar sänks kantstenen så att personer som använder förflyttningshjälpmedel, t ex rollator och rullstol, lätt kan ta sig fram. Även åtgärder för synskadade beaktas.
- Hovslagaregatan, Stallgatan och Smedjegatan har två smala gångbanor som är svåra att ta sig fram på. Här kommer man att bygga om till en bred gångbana. För att ytterligare öka framkomligheten på dessa smala gator kan enkelriktning av vissa gator bli aktuell.
- Det byggs ny gång- och cykelväg på Hellegatan mellan Västra Storgatan och Videllsgatan.
- Gångbanorna breddas på båda sidor av Västra Storgatan mellan kanalen och Södra Boulevarden.
- Gångbanan breddas på västra sidan av Östra Boulevarden mellan kanalen och Södra Boulevarden. Därigenom kompletteras gång- och cykelstråket mellan Domus och Söder.
- Trafiksignalerna utmed Södra Boulevarden byggs om så att det blir ”grön gubbe” längre tid.
- Handikappvänliga bänkar placeras ut längs Östra Boulevarden, Södra Boulevarden och Västra Storgatan.
- Under åren 2004-2005 kommer Båtmansgatan, Roddaregatan, Skepparegatan och Timmermansgatan att byggas om. Slutlig utformning är ännu ej fastställd men kantstenar ska tas bort och eventuellt kvarvarande gångbanor breddas.

Finansiering

Åtgärderna finansieras till lika delar av Vägverket och kommunen genom medel avsatta till projektet. Åtgärder som inte ryms inom de uppställda tids- och kostnadsramarna finns med i kommunens framtida planering.

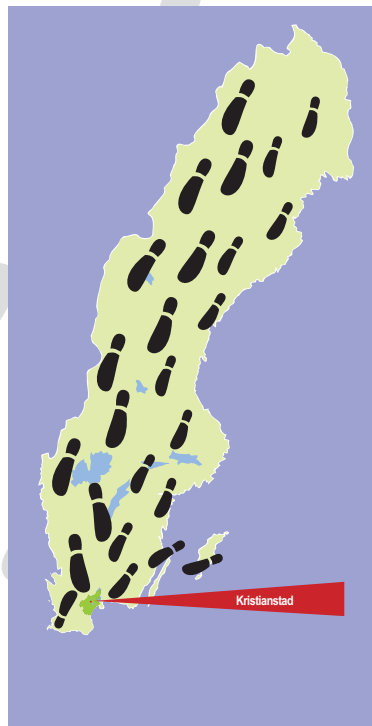
Kartan visar aktuellt bostadsområde inom blåmarkerad linje.

Utvärdering

Erfarenheterna från hela projektet kommer att utvärderas av Lunds Tekniska Högskola/Lunds Universitet när åtgärdsprogrammet genomförs.

Information och andra spridningseffekter

Information om projektet har spridits på många olika sätt. Kommuner, myndigheter, organisationer och föreningar har visat stort intresse för arbetet, liksom press, radio och TV både lokalt, regionalt och nationellt.

Synpunkter på projektet från äldre som bor i området

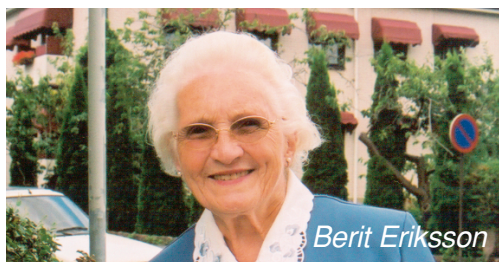
Edna Persson

Det är bra att vi boende har fått komma med och uttrycka vad vi tycker och tänker. Vi har ju olika behov, även om vi alla tillhör gruppen äldre. Jag ser fram mot att bänkar sätts upp längs vägen till Minneslunden. Jag tycker att fler boende borde ta tillfället i akt att påverka. Gör man inte det, kan man inte heller klaga i efterhand.

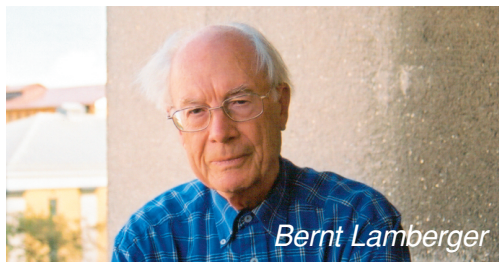
Lennart Hansson

Det har varit ett positivt projekt. Hela andan inom forskningscirkeln har varit fin med fina föredragshållare och kunniga människor. Det är mycket bra att politikerna får lyssna på de boendes erfarenheter, så att det blir deras erfarenheter som styr vilka åtgärder som ska genomföras.

Berit Eriksson

Det har varit roligt att vara med. Det har varit intressant att delta, att ha fått påverka. Jag har fått en soffa utanför C4-skolan. Det blir bra när trottoarerna ändras så att man kan gå på dem. Idag lutar de så mycket på väg mot Maxi.

Bernt Lamberger

Förebyggande arbete är oerhört angeläget ur alla synvinklar, om det så gäller olycksfall eller att förebygga mental och fysisk ohälsa. Det här projektet har syftat till att förebygga skador. Sådana satsningar måste fortsätta och mer resurser sättas in. Projektet har utförts med utgångspunkt från de boendes synpunkter, de som har kunskapen, vilket är det enda riktiga. Politiker borde fråga mycket mer när det gäller förändringar i samhället. Det är ett mycket viktigt projekt.

Äldres fortsatta engagemang i bostadsområdet

En annan spridningseffekt är att de äldre själva under hela projekttiden har ägnat tankar åt sitt eget ansvar att påverka åldrandet i positiv riktning. Diskussioner har förts om t ex vikten av att använda hjälpmedel och bra skor för att undvika skador.

De boende har tagit initiativ till fortsatta former av social samvaro, bl a studiecirkel i olika ämnen och möjlighet till gemensamma fysiska aktiviteter anpassade efter var och ens förmåga, där alla boende är välkomna. Kommunen stödjer engagemanget genom hälsofrämjande arbete i "Framtidsprojektet" och "Må bra på äldre dar". "Kom så går vi"-projektet har därmed även skapat möjligheter till vidgad samvaro inom bostadsområdet, vilket ytterligare förhöjer de positiva effekterna för de äldre.

